

УДК 327.7(ЄС)

О.А. Чумаченко

кандидат історичних наук, директор Науково-дослідного інституту глобалізації та європейської інтеграції, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики КиМУ

ПОЛІЦЕЙСЬКА МІСІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В БОСНІЇ І ГЕРЦЕГОВИНІ: РОЗВИТОК ІНСТИТУЦІЙНОГО ВИМІРУ

У статті досліджується інституційна генеза Поліцейської місії ЄС у Боснії і Герцеговині як першої місії Європейської безпекової і оборонної політики. Робиться висновок, що більшість уроків, що їх засвоїв ЄС, виконуючи цю місію, пізніше допомогли створити нові структури, процедури і можливості ЄБОП.

Ключові слова: Європейська безпекова і оборонна політика, Поліцейська місія ЄС в Боснії і Герцеговині, Спільна зовнішня і безпекова політика ЄС.

Поліцейська місія Європейського Союзу в Боснії і Герцеговині (ПМЄС, *European Union Police Mission, EUPM*) – це перша операція Європейської безпекової і оборонної політики (ЄБОП), сформована протягом 2002 року і започаткована 1 січня 2003 року. На той момент ЄС уже не був новим актором у Боснії і Герцеговині (БіГ). Неспроможність ЄС управляти конфліктами на території колишньої Югославії, що вибухнули 1991–1992 роками, стала поштовхом для розвитку структур ЄС із врегулювання криз у 1990-х. ПМЄС стала першою операцією ЄС для створення, тестування і розвитку подібних структур у межах ЄБОП. З огляду на активне залучення України до різних аспектів Спільної зовнішньої і безпекової політики ЄС (СЗБП) протягом 2000-х років, тема даної статті є, безумовно, актуальною.

Джерельною базою для дослідження вище зазначеної проблеми є, по-перше, документи ЄС, пов'язані із становленням

ЄБОП взагалі та ПМЄС зокрема, а також звіти керівних органів ЄС й ООН в межах цього питання [1–5]. Проблема розвитку цивільного складника ЄБОП в цілому є малодослідженою в науковій літературі. Різним аспектам ЄБОП й питанням співробітництва ЄС та України в цій сфері присвячені праці В.Горбуліна [6], К. Зарембо [7], А. Благовещенського [8], А.Єжака [9], Н. Арбатової [10], Д. Новикової [11], *T.Flessenkemper, D. Helly* [12] та ін.

Метою даної статті є з'ясування причин розгортання ПМЄС в БіГ, аналіз діяльності групи з підготовки місії, характеристика основних завдань, що мала виконувати ПМЄС, вивчення особливостей розвитку інституційного виміру ПМЄС, а також результатів діяльності місії за 10 років.

Починаючи з 1991 року була розгорнута Місія з моніторингу Європейської Спільноти (пізніше Союзу) в країні, а пізніше, після Вашингтонських домовленостей у 1994 році, ЄС розгорнув місію в місті Мостар для сприяння реінтеграції розділеної столиці Герцеговини. Оперативний експеримент проходив паралельно з розвитком політичних документів у межах СЗПБ. Ще до формального розгортання місії функції Спеціального представника ЄС (*European Union Special Representative, EUSR*) виконували лорд Каррінгтон (1991), лорд Оуен (1992), а пізніше Карл Більдт (1995) як представники ЄС з питань щодо колишньої Югославії і співголови Міжнародної конференції з Югославії [12].

Ідея і відповідне рішення про ПМЄС відбувалися паралельно з призначенням першого офіційного представника ЄС в БіГ 11 березня 2002 року. Ці рішення стали відправною точкою нової ери у двосторонніх відносинах між Боснією і Герцеговиною і Європейським Союзом, згідно з якими БіГ продовжує залишатися полігоном для ЄС для випробування на практиці інструментів зовнішньої політики і «дослідною лабораторією» для ЄБОП [1].

Актуальність місії була посилена 2003 року підтвердженням перспективи членства в ЄС Боснії і Герцеговини та інших країн Західних Балкан [10]. ПМЄС стала свідком двох хвиль розширення ЄС і, як наслідок, повторної оцінки та суперечки щодо стійкості реформ у сфері верховенства права, особливо в південно-східних країнах-членах ЄС (Болгарії, Греції, Угорщині й Румунії).

Чому саме для БіГ Європейський Союз започаткував поліцейську місію? Питання, що виникало багато разів перед ЄС: як Європейський Союз буде спроможний позиціонувати себе як актора міжнародних відносин, якщо він не може впоратися з проблемою стабільності і безпеки в сусідній країні? У цьому випадку, у країні, яка буде ділити майже 1000-кілометровий кордон з двадцять восьмим членом ЄС – Хорватією. Не тільки Хорватією, але й багатьма іншими державами-членами, такими, як Австрія, Словенія і (за рахунок імміграції) Німеччина та Швеція. Деякі з них мають тісні історичні зв'язки в БіГ. Навсправді є лише кілька країн у світі, які так само тісно пов'язані з ЄС, зокрема, особистими і сімейними зв'язками і відносинами [2].

Війна в Боснії і Герцеговині, яка почалася в 1992 році, підірвала прагнення ЄС стати єдиним політичним актором у регіоні після Маастрихта. Водночас війна як мета, сформульована президентом Республіки Сербської Радваном Караджичем, було знищення «спільного життя» православних сербів, хорватів католицьких і мусульманських боснійців та інших націй і народностей – здавалась анахронізмом [12]. Президент Сербії Слободан Мілошевич виступав за перевлаштування кордонів у Європі.

Ці цілі стали викликом найголовнішій ідеї мультикультуралізму і мирних відносин, за що виступає Європейський Союз. ЄС безуспішно намагався зробити кілька спроб посередництва для врегулювання конфлікту, утім, так і не зумів попередити етнічних чисток, масових вигнань і геноциду на європейському континенті.

Отже, БіГ має значення не тільки як полігон політичних рішень ЄС, вона також має значення як район, де повинні бути захищені цінності європейського інтеграційного проекту. Тоді як політична єдність і консенсус про те, як мати справу з розпадом Югославії, залишаються проблемою для ЄС навіть сьогодні, політична реакція ЄС щодо БіГ необхідна була принаймні задля збереження ЄС від «подальшого збентеження» [12]. Утім, продовження розпаду колишньої югославської держави в 2006-му (незалежність Чорногорії) та 2008-му (декларація незалежності Косова), обидві з яких мали істотний негативний вплив на політичну ситуацію в БіГ, засвідчило відсутність єдності серед держав-членів ЄС на політичному рівні.

Дейтонська угода 1995 року поклала край війні і відкрила шлях для реконструкції Боснії і Герцеговини, яка стала пріоритетом для Європейського Союзу. Відтоді жодна інша країна не отримала більшої допомоги на душу населення від ЄС [12]. Для ЄС стабілізація і відбудова полікультурної і багатонаціональної спільноти в БіГ стали лакмусовим папірцем перетворення ЄС на політичного актора, здатного забезпечувати мир і стабільність на всьому континенті. Майбутнє БіГ, таким чином, стало питанням не тільки для громадян країни, але й для сприйняття ЄС себе як актора, що проводить Спільну зовнішню і безпекову політику (СЗБП).

Тому не дивно, що одним з найвідчутніших результатів югославської кризи і війни в БіГ став стимул до розвитку структур ЄС із врегулювання криз в 1990-х, які, у свою чергу, заклали основу для розгортання ПМЕС, яка працюватиме впродовж цілого десятиліття.

1999 року було поставлено завдання для нової Європейської безпекової і оборонної політики, рішення про яку було прийнято Європейською Радою в Кельні й Гельсінкі в червні й грудні відповідно. Спочатку основний акцент в ЄБОП було зроблено на військовий складник, але під впливом

північних держав ЄС було також започатковано сильний, хоча й не такий відомий цивільний елемент. У додатках до Висновку Європейської Ради в Гельсінкі в грудні 1999 року було викладено багато невійськових аспектів ЄБОП, зокрема, щодо поліції [13]. Новопризначений Високий представник СЗБП Хав'єр Солана вирішив запропонувати конкретну реалізацію цього тексту, не в останню чергу завдяки формулюванню цілей у цивільній сфері – за аналогією з військовою метою. Відповідний висновок Європейської Ради було зроблено навесні 2000 року, зокрема, завдяки проведенню конференції щодо поліцейських можливостей у Лісабоні [5].

На саміті у Санта-Марія-да-Фейра у червні 2000 року ЄС ухвалив рішення про створення формування чисельністю 5000 поліцейських до 2003 року [1]. Невдовзі було ухвалено План дій щодо поліції на засіданні Європейської ради в Гетеборзі в червні 2001 року. Завдяки заходам ЄС у військовій і поліцейській сферах у грудні 2001 року Європейська Рада в Лаакені ухвалила декларацію про працездатність ЄБОП.

Водночас відбувалися важливі міжнародні події. Вони також були частиною тла до появи ПМЄС. В ООН Група, очолювана Лахдаром Брахімі, підготувала звіт про миротворчі операції організації, серед іншого поліцейські можливості. У серпні 2000 року доповідь Групи було опубліковано. Вона містила заклик до встановлення «регіональних партнерських домовленостей про підготовку співробітників цивільної поліції» [4]. Вона також рекомендувала створення поліцейських підрозділів у межах Департаменту операцій з підтримки миру ООН на виконання нового підходу до встановлення верховенства права, що багато в чому відповідало тому, що робив ЄС.

У 2001 році стало очевидно, що ООН хотіла згорнути Міжнародні спеціальні поліцейські сили ООН (МСПС) у БіГ чисельністю 2000 осіб. ООН була перевантажена і мала інші пріоритети. Тоді ж міжнародна спільнота вважала, що все ще існує потреба міжнародної поліцейської присутності в країні.

Поліція була відновлена, успішно пройшла атестацію та навчання, але ще зберігалася потреба в зміцненні організаційної структури, не в останню чергу – на рівні управління [4]. У цьому зв'язку виникало запитання: хто повинен взяти на себе відповідальність за міжнародну поліцію в БіГ? Цю відповідальність поклав на себе Європейський Союз.

У середині 2001 року Спеціальний представник Генерального секретаря ООН (СПГС) в БіГ, посол Жак Пол Кляйн офіційно відвідав Брюссель і зустрівся зі старшими посадовими особами Секретаріату Ради. Дізнавшись про майбутні поліцейські можливості ЄС, він припустив, що ЄС готовий взяти на себе завдання міжнародної поліції в БіГ. За словами Кляйна, майбутнє Боснії і Герцеговини – у ЄС, і це дасть більше важелів Брюсселю на успішне завершення місії [3, 12].

Під час зустрічі було піднято велику кількість питань з обох сторін. Наприклад, хто в ЄС буде виконувати функцію, аналогічну до функції Високого представника Генерального секретаря ООН, тобто контроль за поліцейською місією. Було запропоновано, щоб ЄС мав Спеціального представника ЄС в БіГ. Однак це б означало призначення ще одного міжнародного актора в країні, у якій уже працював Високий представник Вольфганг Петрич, головною функцією якого було стежити за виконанням Дейтонської угоди. Тому для уникнення дублювання повноважень було вирішено, що Високий представник ЄС (ним 2002 р. було призначено Педді Ешдауна) функціонально охопить повноваження Високого представника та Спеціального представника ЄС [5].

Візит СПГС ООН Кляйна пришвидшив внутрішні приготування в Секретаріаті Ради та відправлення дослідницької (підготовчої) місії (групи) до БіГ восени 2001 року. Місія, що складалася з представників Секретаріату Ради та Комісії ЄС, мала завдання вивчити ситуацію на місцях для підготовки запуску ПМЄС. Після завершення цієї місії ЄС

отримає рекомендацію про прийняття на себе відповідальності щодо започаткування міжнародної поліцейської місії після завершення місії ООН, приділяючи особливу увагу контролю і наставництву на середньому і старшому рівнях поліції БіГ.

Колеги з Європейської комісії були налаштовані скептично, оскільки вони сприймали цивільну частину ЄБОП у межах інституційної будівлі, відповідальність за яку несе Комісія. Внутрішньо-інституційні дебати збіглись у часі з міністерською конференцією в Лаакені наприкінці 2001 року, на якій, тим не менш, було прийнято рішення про відданість держав-членів до ЄБОП і їхню готовність надати поліцейські можливості місії ЄС. Цей етап історії ПМЄС підтверджує очевидне: для того, щоб запустити ЄБОП, важливе значення має реальна підтримка всіх держав-членів.

У березні 2002 року Рада за рекомендацією Високого представника СЗБП Хав'єра Солани прийняла офіційне рішення про початок ПМЄС – першої місії ЄС у сфері ЄБОП. Було створено групу з планування (дослідницька місія) на чолі з колишнім комісаром поліції ООН у Косові Свенном Фредеріксоном (*Frederiksen*) і в складі відряджених національних експертів і чиновників ЄС. Відповідно до угоди між ЄС і ООН Фредеріксен став останнім комісаром МСПС ООН і одночасно керівником групи планування ЄС. Це інноваційне «подвійне головування» мало деякі проблеми, але сприяло тому, що група планування ЄС переїхала до будівлі МСПС ООН, яка була передбачена в подальшому як в штаб-квартира для ПМЄС [13].

Спочатку групі планування довелося мати справу з багатьма технічними питаннями на місцях, а також з колегами в поліції БіГ. Адже не існувало жодних шаблонів, процедур, стандартів або механізмів для врегулювання інституційних, оперативних і бюджетних питань, з якими вперше зіштовхнулось Управління з цивільного управління кризою в Брюсселі. Уперше Секретаріат Ради розробляв такі оперативні завдання, як підготовка офіційних рішень про запуск місії за

допомогою правових та оперативних текстів, організація набору прикомандированих офіцерів поліції та місцевого персоналу, отримання згоди влади БіГ на співпрацю, забезпечення правової основи для ПМЄС (відповідно до резолюції РБ ООН 1396), визначення функцій для «подвійного» Високого представника МСПС ООН і Спеціального представника ЄС в Боснії і Герцеговині; набір необхідної кількості понад 500 висококваліфікованих співробітників поліції у межах національного прикомандирування; забезпечення закупівлі обладнання в тісній координації з Комісією та відповідно до фінансового регулювання ЄС, укладання відповідних угод з третіми державами (Канада, Ісландія, Норвегія, Швейцарія, Туреччина, Україна і Росія), а також забезпечення співробітництва з НАТО / SFOR (пізніше замінений військовою операцією EU-FOR Althea) [12, 13].

Запуск ПМЄС потребував створення нових органів у межах Ради для тіснішого співробітництва з Комісією – Комітету з цивільних аспектів врегулювання криз (*Committee for Civilian Aspects of Crisis Management, CIVCOM*) і Політичного і безпекового комітету (*Political and Security Committee, PSC*, відповідального за політичний контроль і стратегічне спрямування операцій ЄБОП). Для розв'язання вище згаданих завдань Управління з цивільного управління кризами тісно співпрацювало з іншими підрозділами Секретаріату Ради, а також з юридичною службою, адміністрацією БіГ і Ситуаційним центром ЄС (*European Union Situation Centre, SITCEN*). Показово, що новостворений і добре укомплектований Військовий штаб ЄС (200 офіцерів) не виявив бажання допомогти суто цивільній місії, бо це виходило за межі їхніх повноважень [5].

Співпраця з Європейською комісією була надважкою і потребувала прямого контакту між Високим представником СЗБП Х. Соланою та Комісаром із зовнішніх зв'язків ЄС Патеном. Проблема полягала в тому, що багато з посадових

осіб у Комісії сприймали ЄБПО у військовому контексті в межах повноважень Ради, і зовсім не розуміли роль Ради у цивільному аспекті ЄБОП. Багато хто вважав, що ПМЄС була частиною програм Комісії з верховенства права. Тим не менш, вочевидь тісна співпраця була необхідною і не востаннє тому, що бюджет СЗБП є частиною загального бюджету ЄС, який розробляється Комісією. Деякі посадові особи Комісії стверджували, що місія насправді мала «два ланцюжки»: один – бюджетний – до Комісії та другий – політичний – до Високого представника Солани і Ради. Така точка зору ускладнювала планування і проведення ПМЄС [12].

Для забезпечення правильного планування місії наприкінці вересня 2002 року Високий представник СЗБП Х. Солана відвідав Сараєво, де зустрівся з представниками уряду БіГ, Високим представником / Спеціальним представником ЄС Ешдауном, Спеціальним представником Генерального секретаря ООН Кляйном і Комісаром МСПС / Головою групи планування ПМЄС Фредеріксенном і закликав їх до тіснішої співпраці. Пізніше він узяв участь в офіційному відкритті ПМЄС в січні 2003 року разом з головою Ради, міністром закордонних справ Греції Георгіосом Папандреу і старшими представниками Європейської комісії [2].

Отже, уже на етапі планування ПМЄС стала зрозумілою потреба узгодження і тісної співпраці між усіма інститутами ЄС, що беруть участь у цивільній ЄБОП на всіх етапах підготовки, запуску та проведення місії.

Незважаючи на плідну роботу підготовчої групи, перший рік діяльності ПМЄС характеризувався проблемами технічного характеру (брак обладнання) та відсутністю чіткого планування місії. Фахівці на місцях не отримували чітких вказівок. Так, мандат полягав у «керівництві, контролі та інспекціях процесу створення в республіці професійної багатоетнічної поліцейської служби, що відповідає європейським і кращим міжнародним стандартам і практикам», але розуміння цих стандартів не було закріплене. Крім того, діяльність європейських фахівців на

місцях і планування місії значно ускладнювалося специфікою ситуації в БіГ. Укraj слабкі центральні державні інститути та поділ влад за етнічним принципом робило створення єдиної поліції надзвичайно складним завданням. Незбалансована роль Верховного представника ООН / Спеціального представника ЄС, наділеного законодавчими повноваженнями та правом скасування рішень місцевої влади, блокувало ініціативність місцевих органів влади [10].

Продовжувалася політико-етнічна поляризація, виявлялися міжетнічна нетерпимість і недовіра. Економічна слабкість республіки супроводжувалася «донорською втомою» з боку іноземних інвесторів, серед них міжнародних фінансових інститутів, оскільки до моменту початку місії процес післявоєнної стабілізації тривав без помітного поліпшення ситуації близько десяти років. Більш того, у місцевих чиновників сформувалося ставлення до міжнародної спільноти (зокрема, до ЄС) або як до «цапа відпущення», відповідального за всі негаразди, або як до союзника у внутрішньополітичній боротьбі за владу [10].

З розгортанням у грудні 2004 р. військової операції «Алтея», у складі якої перебували власні поліцейські сили (*integrated police unit*), компетенція яких дозволяла вести боротьбу з організованою злочинністю без інформування поліцейської місії і місцевих поліцейських, постала проблема узгодженості дій, розподілу відповідальності і недобросовісної конкуренції між військовою і поліцейською місіями [11]. Однак багато в чому завдяки посередництву і політичному керівництву Верховного представника ООН / Спеціального представника ЄС допомоги Європейської комісії та професіоналізму фахівців на місцях місія поступово досягала конкретних результатів. Співробітники місії були прикомандировані до місцевих поліцейських і чиновників правоохоронних органів з метою сприяти їхній діяльності через

здійснення семи програм, спектр діяльності яких був досить широкий.

Програми були спрямовані на створення системи збору інформації, необхідної для припинення злочинної діяльності, на формування структур, що забезпечують поліцейську підтримку судової системи на загальнодержавному рівні та на рівні територіальних утворень; забезпечували населення можливістю повідомляти про претензії до роботи поліції; допомагали поліцейським силам Боснії і Герцеговини організувати планування бюджетів і забезпечувати ефективність витрачання фінансових ресурсів; розвивали здатність місцевої поліції протистояти масовим заворушенням і зіткненням протиборчих угруповань; сприяли формуванню й ефективній роботі Державної прикордонної служби та Державного агентства з розслідувань і захисту [10].

На завершальному етапі своєї діяльності Місія виконувала такі функції: сприяння розширенню оперативних можливостей і налагодження спільної роботи правоохоронних органів республіки в боротьбі з організованою злочинністю і корупцією; систематична допомога в плануванні та проведенні розслідувань у цій галузі; розвиток можливостей у сфері кримінальних розслідувань; поліпшення взаємодії між поліцією і судовою системою (насамперед, поліцейських з прокурорами), поліцією та тюремною системою; забезпечення належного рівня звітності правоохоронних органів. Важливою функцією місії також є інформування та консультування Спецпредставника ЄС з питань розвитку ситуації в республіці [10].

Враховуючи досвід подолання інституційних проблем, що з ними зіштовхнулася група планування ПМЄС і Секретаріат Ради у 2001–2003 роках, ЄС удосконалював цивільний аспект ЄБОП упродовж усього періоду існування ПМЄС.

Одним з важливих удосконалень, зроблених відповідно до пропозиції Верховного представника СЗБП Х. Солани під час неформального саміту в Гемптон-Корті у жовтні 2005 року, стало створення Цивільного планування й управління

можливостями ЄС (*Civil Planning and Conduct Capability, CPCC*) на чолі з Командувачем цивільних операцій, пізніше Управління з врегулювання криз і планування (*Crisis Management and Planning Directorate, CMPD*). Це означало, що оперативне проведення цивільних місій покладалося на CPCC, тоді як стратегічне планування місій (цивільних або військових) покладалося на CMPD, яке може мати справу із завданнями горизонтального виміру, більш-менш однаковими як для цивільних, так і для військових операцій [13].

Разом із набуттям досвіду в проведенні цивільних і військових місій та операцій, а також із збільшенням кількості місій ЄС, розширюється також співпраця між різними службами в Секретаріаті Ради, зокрема, і з Військовим штабом ЄС. У цьому контексті регулярне антикризове управління залучає всі зацікавлені сторони у проведенні ЄБОП разом з оновленням процедур – на рівні відносин держав-членів і Комісії та відповідних органів Ради.

Поступово поліпшилася співпраця і між Секретаріатом Ради та відповідними службами Комісії. Обидві сторони усвідомили, що вони потребують один одного, а держави-члени дали зрозуміти, що їх не влаштовують суперечки щодо ЄБОП.

Співробітництво ЄС з ООН також значно поліпшилося після планування ПМЄС. Були встановлені спеціальні контакти з Управлінням з миротворчих операцій ООН, що посилились завдяки створенню Керівного комітету ЄС-ООН, і проявилися у тіснішій співпраці між Секретаріатом Ради й Управлінням з миротворчих операцій ООН на різних рівнях, передусім у БіГ на місцях. Після запровадження ПМЄС, ЄС працює в тісній співпраці з місіями ООН у Демократичній Республіці Конго, Афганістані та Косово [3].

Крім того, було посилено співпрацю на оперативному рівні (хоча і обмежено на політичному рівні) у відносинах між ЄС і НАТО. Після співпраці ПМЄС з НАТО / SFOR в БіГ ЄС започаткував кілька цивільних місій ЄБОП у місцях

розташування військових операцій НАТО (Афганістан і Косово).

Участь третіх держав у цивільних місіях ЄБОП була забезпечена завдяки укладанню рамкових угод з відповідними країнами.

Центральне управління цивільними місіями ЄБОП здійснюється Командуванням цивільними операціями в Брюсселі, перед яким доповідають усі керівники місій, які, утім, мають автономний статус і забезпечують «місцеве політичне керівництво» – функція, що з'явилася завдяки ПМЄС.

Ідея «подвійного головування», з якою ЄС експериментував з ПМЄС, також була згодом використана: Пітер Фейт в Косово обіймав посади Спеціального представника ЄС і Міжнародного представника. Так само Спеціальні представники ЄС в Афганістані і БіГ зараз є Головами делегацій ЄС у цих державах.

Успішною виявилася практика покладення відповідальності за конкретні проекти на національні контингенти. Наприклад, 70 німецьких співробітників місії за підтримки німецького уряду курирували зміцнення прикордонної поліції. Поступово акцент зміщувався на користь діяльності, що сприяє місцевим правоохоронним органам у боротьбі з організованою злочинністю і корупцією [10].

Поліцейська місія ЄС в БіГ офіційно завершила свій мандат 30 липня 2012 року. Мандат і чисельність місії кілька разів модифікувалися. Максимальна чисельність досягала 540 осіб. До складу місії в різний час входили представники всіх країн-членів ЄС, залучалися фахівці Ісландії, Канади, Норвегії, Росії, Туреччини, України та Швейцарії [17].

Головним досягненням місії нині можна вважати формування стійкої загальнодержавної поліцейської системи, що дозволило почати Процес стабілізації та асоціації, а також переговори про лібералізацію візового режиму між Боснією і Герцеговиною та ЄС [14, 15].

Однак залишаються ще деякі проблеми, пов'язані з цивільним аспектом ЄБОП: повільний і складний процес придбання і розташування обладнання для місій, брак кадрів для цивільних структур у Європейській службі зовнішньополітичної діяльності (насамперед цивільне планування), а також складний процес заміни цивільного персоналу [16]. Отже, більш ніж через десять років після планування в 2001–2002 роках і проведення ПМЄС у 2002–2012 роках, ЄС все ще потребує поліпшення своєї діяльності в галузі цивільного управління кризами як частини всеосяжної зовнішньої політики ЄС після набуття чинності Лісабонського договору.

Література

1. Presidency Conclusions. Santa Maria da Feira European Council 19 and 20 June 2000 [Електронний ресурс] / Council of the European Union. Consilium – [Режим доступу] : http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00200-r1.en0.htm
2. The Joint Action of the Council of the European Union, 17 March 2003, amending Joint Action 2002/210/CFSP on the European Union Police Mission (2003/188/CFSP) [Електронний ресурс] / European Union Police Mission in Bosnia and Herzegovina. – [Режим доступу] : <http://www.eupm.org/Documents/EUPM%20Joint%20Action%202003-188-CFSP.pdf>
3. Joint Declaration on UN-EU Co-operation in Crisis Management New York, 24 September 2003; 12510/03 (Presse 266) [Електронний ресурс] / Council of the European Union. Consilium – [Режим доступу] : http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/misc/77348.pdf
4. Report of the Panel on United Nations Peace Operations A/55/305 - S/2000/809 [Електронний ресурс] / United Nations.

- Peace and Security. – [Режим доступа] : http://www.un.org/peace/reports/peace_operations/
5. Report by the Secretary-General and High Representative for the Common Foreign and Security Policy of the European Union on the activities of the European Union Police Mission in Bosnia and Herzegovina covering the period 1 January to 30 June 2003 [Электронный ресурс] / Official Documents System of the United Nations. – [Режим доступа] : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/435/26/IMG/N0343526.pdf?OpenElement>
 6. Безпека України – 2010 : геополітичний вимір / Громадсько-політичне об'єднання «Український форум»; [під ред. В.П. Горбуліна, А.М. Зленка, Г.К. Крючкова, В.П. Семиноженка]. – Київ, 2007. – 128 с.
 7. Благовещенский А. Операции и миссии Европейского Союза [Электронный ресурс] // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – №7. / Информационный центр по вопросам международной безопасности. – [Режим доступа] : http://isc.mslu.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=199&Itemid=36
 8. Зарембо Е. Роль Украины в Восточном векторе Европейской политики безопасности в контексте отношений ЕС-Россия [Электронный ресурс] // Материалы международной заочной научно-практической конференции «Общественные науки в современном мире: социология, политология, философия, история» 04 июля 2011 г. / НП «Сибирская ассоциация консультантов» – [Режим доступа] : <http://sibac.info>
 9. Ежак А.И. Многонациональные операции с участием Украины: юридические, политические и военные аспекты реализации политики внеблоковости [Электронный ресурс] / 8 корпус. – [Режим доступа] : <http://ak-inzt.net/forces/748-23-01-2012>

10. Европейский Союз и региональные конфликты / отв. ред. Н.К. Арбатова, А.М. Кокеев. – М. : ИМЭМО РАН, 2011. – 143 с.
11. Новикова Д. О. Новые инструменты международного кризисного урегулирования: опыт Европейского Союза / Институт международных исследований. – М.: МГИМО – Университет, 2009. – 112 с.
12. Ten years after: lessons from the EUPM in Bosnia and Herzegovina 2002–2012. Joint Report January 2013 Edited by Tobias Flessenkemper and Damien Helly / European Union Institute for Security Studies. – [Режим доступа] : http://www.iss.europa.eu/uploads/media/EUPM_report.pdf
13. 10 Years of EU Police Mission [Электронный ресурс] / European Union Institute for Security Studies. – [Режим доступа] : http://www.eupm.org/Documents/10_Years_of_EUPM_in_BiH-ENG.pdf
14. EU crisis management: institutions and capabilities in the making [Электронный ресурс] / [Режим доступа] : http://www.iai.it/pdf/Quaderni/Quaderni_E_19.pdf.
15. Миссия ЕС в Боснии и Герцеговине сумела укрепить правоохранительные органы молодого государства [Электронный ресурс] / Центр новостей ООН. – [Режим доступа] : <http://www.un.org/russian/news/>
16. EU Completes Its Police Mission in Bosnia and Herzegovina [Электронный ресурс] / European Union Police Mission in Bosnia and Herzegovina. – Brussels, 30 June 2012. – [Режим доступа] : <http://www.eupm.org/Detail.aspx?ID=884&TabID=1>
17. The impact of the EU Police Mission in Bosnia and Herzegovina from 2002–2012. Seminar – 08 June 2012 [Электронный ресурс] / European Union Institute for Security Studies. – [Режим доступа] : <http://www.iss.europa.eu/activities/detail/article/the-impact-of-the-eu-police-mission-in-bosnia-and-herzegovina-from-2002-2012/>

В статье исследуется институциональный генезис Полицейской миссии ЕС в Боснии и Герцеговине как первой гражданской миссии Европейской политики безопасности и обороны. Делается вывод, что большинство уроков, которые усвоил ЕС, выполняя ПМЕС, позже помогли создать новые структуры, процедуры и возможности ЕПБО.

Ключевые слова: Европейская политика безопасности и обороны, Полицейская миссия ЕС в Боснии и Герцеговине, Общая внешняя политика и политика безопасности.

The article examines the institutional origins of European Union Police Mission in Bosnia and Herzegovina as the first mission of the European Security and Defense Policy. It is concluded that most of the lessons that EU learned doing EUPM, later helped to create new ESDP's structures, procedures and capabilities.

Keywords: European Security and Defense Policy, the EU Police Mission in Bosnia and Herzegovina, Common Foreign and Security Policy.